

Ludwig Schmalzer

PŮSOBNOST PRÁVA

**JUDR. PAVEL LOUTOCKÝ, PH.D., BA (HONS)
ÚSTAV PRÁVA A TECHNOLOGIÍ, MU**

PŮSOBNOST PRÁVA?

Působnost práva

?=?

Působnost právní normy

PŮSOBNOST PRÁVA

1) Působnost právní normy (tohoto se téma týká primárně)

ale také se budeme bavit o

2) Působení práva ve společnosti

3) Systém práva

PŮSOBNOST PRÁVNÍ NORMY

Trošku opáčka (jedná se o velmi důležitou problematiku)

NORMA OBECNĚ

- Každá norma má preskriptivní charakter – stanovuje co má být
- Dle konkrétní situace se pak hodnotí, jestli došlo k naplnění právní normy (preskriptivní charakter) na základě konkrétního výroku (deskriptivní charakter)
- Rozdíl mezi tím co má být (norma) a tím co je (skutečná situace)
- Norma reguluje chování lidí a stanovuje co je a co není žádoucí (normativnost a regulativnost)
- Norma není jen právní (viz dále)

NORMA OBECNĚ

Objektivní modality normy:

- Příkaz (nutnost konkrétního chování)
- Zákaz (co není zakázáno je dovoleno)
- Dovolení (dané chování je žádoucí)

Subjektivní modality normy:

- Oprávnění (může)
- Povinnost (musí)

Logicky není slučitelný například příkaz se zákazem téhož chování

NORMATIVNÍ SYSTÉM

Normativní systém = pravidla chování upravující určitou vymezenou oblast

1. Norma s hodnotovým významem

- **Zhodnocení určité potřeby (objektivní a subjektivní)**
- **Dva druhy hodnot: materiální (majetek, zdroje) X duchovní (svoboda, morálka, náboženství)**
- **Právo, morálka, náboženské normy**

2. Norma technického charakteru

- **Technické normy, normy upravující technologické postupy, sportovní pravidla**

NORMATIVNÍ SYSTÉM A PRÁVO

Normativní systémy v různých oblastech

Právo je jedním z normativních systémů (vzájemný vztah je složitý)

Právo se mnohdy dotýká více normativních systémů

- **Právo a morálka?**
- **Právo a náboženství?**
- **Právo a tradice?**
- **Právo a sportovní pravidla?**
- **Právo a technická pravidla?**

Právo je univerzálním normativním systémem snažícím se v určitých průnicích dotýkat ostatních normativních systémů (nepokrývá ale jiný celý normativní systém, jen pravidla, která je nutno právně regulovat – dochází ale v současné době k extenzi právního systému)

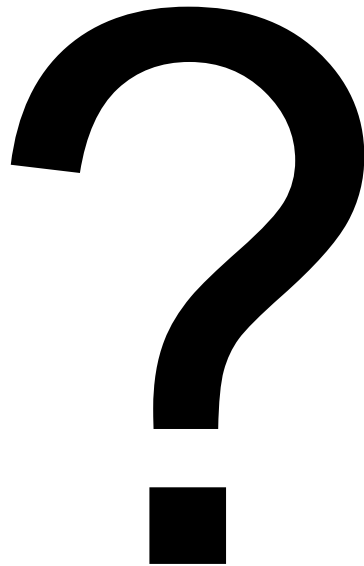
PRÁVNÍ NORMATIVNÍ SYSTÉM

- Právní normy

+ metanormativní části:

- Definice
- Legislativní zkratky
- Preambule (často ústavní zákony)
- Právní principy
- Právní normy jsou vytvořeny státem, jsou závazné a vymahatelné (sankcionovány)

PRÁVNÍ PRINCIP

SPECIFICKÉ RYSY PRÁVNÍCH NOREM

1. Závaznost

- Normy jsou závazné (prošly legislativním procesem) a vymahatelné (sankce)

2. Formální určitost

- Jsou vyjádřeny formálně v rámci daného pramene práva

3. Obecnost

- Dopadá na určitou skupinu (každý může; policie ČR může)
- Norma nemůže být abstraktní, jen nesměřuje k individuálnosti

4. Vynutitelnost

- Pokud je stanovena povinnost a sankce, pak má být vynucována státními orgány (pokud by vynucována nebyla, systém jako celek nefunguje)

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

Hypotéza -> dispozice -> sankce

Jestliže je A (hypotéza), pak nastává B (dispozice); není-li dodrženo B, nastupuje C (sankce)

Hypotéza – stanovuje podmínky, za nichž nastupuje dispozice

Dispozice – vlastní pravidlo chování, je jádrem normy

Sankce – jestliže není dodržena dispozice, sankce stanovuje postih

PŘÍKLAD (zjednodušeně)

**Nedědí-li žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti (H), připadá dědictví státu (D).
(po hypotéze následuje dispozice)**

Za přestupek se uloží pokuta od 25000 Kč do 50000 Kč (S), jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. c), d), e) bodů 1 a 5, a písm. h) (D) (věta začíná sankcí, až po té následuje dispozice)

Normy perfektní X imperfektní (nemají sankci)

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

PŘÍKLAD Z MINULA...

PAMATUJETE SI?

I. Taxativní výčet

- ?
- ?
- ?

II. Demonstrativní výčet

- ?
- ?

STRUKTURA PRÁVNÍ NORMY

I. Taxativní výčet

- **Je úplný, nelze zahrnout jiné podmínky**
- *Pro splnění podmínek pro zápis do obchodního rejstříku musí být naplněny podmínky A, B, C, ...*
- *Trvalá ochrana se poskytuje a) prezidentovi, b) předsedovi PS, c) předsedovi senátu, d) předsedovi vlády*

II. Demonstrativní výčet

- **Příkladný výčet, vytváří prostor pro uvážení (toto nelze pro sankce a povinnost v právním státě)**
- *Pro posouzení o platnosti uzavření smlouvy je nutno zohlednit zejména a) ..., b) ... nebo c)...*

A NYNÍ JIŽ K PŮSOBNOSTI

PŮSOBNOST PRÁVNÍCH NOREM

- **Jedná se o vyjádření vlastního působení právní normy na chování lidí (na koho, co... dopadá?)**
- **Na základě působnosti získáváme představu o tom, v jakém rozsahu, na koho, kdy kde, při čem (atd.) dopadá**

PŮSOBNOST PRÁVNÍCH NOREM

- 1. Věcná**
- 2. Prostorová**
- 3. Osobní**
- 4. Časová**

1) VĚCNÁ

Věcná působnost

- **Problematika, na kterou norma působí (skutková podstata)**
- **Např OZ – soukromoprávní oblast**
 1. **Obecná (na větší počet stejných případů)**
 2. **Speciální (např. odlišná úprava shodné problematiky – zákon o obchodních korporacích rozvádí oproti OZ problematiku právnických osob)**
- **Právní institut (manželství, vlastnictví, osobní údaje)**
- **Právní odvětví (finanční právo, IT právo?)**
- **Na toto navážeme výkladem o systému práva**

2) PROSTOROVÁ

Prostorová působnost

- **Též místní či teritoriální**
- **Omezena na konkrétní území (celorepubliková, lokální)**

- **Občan ČR**
- **PO se sídlem na území ČR**
- **Krajský úřad**

- **Problematika teritoriality (české právo někdy dopadá i do zahraničí – kolizní normy, mezinárodní smlouvy, trestní právo)**

- **TERITORIALITA! Problém u IT práva (aka internet nezná hranic)**

3) OSOBNÍ

Osobní působnost

- Na koho působí právní norma
- Všichni jsou si před zákonem rovni
- Skupina subjektů se v podstatě kryje se subjekty nacházejícími se na území daného státu
- Úzce souvisí se svéprávností (dříve způsobilost k právům a povinnostem)
 - když je někdo nesvéprávný, nebude se na něj daná právní norma aplikovat.
 - způsobilost je nabývána postupně (normy trestního práva se budou aplikovat na mladistvé redukovaně atp.)

3) OSOBNÍ

1) Obecná:

- **Kdokoli kdo ...**

2) Zvláštní:

- **Omezený okruh osob**
- **Například profesní omezení (Policie ČR), věk**

3) OSOBNÍ

3) Výjimečná absolutní:

- **Působení právní normy je nižší/omezené = imunita**
- **Poslanecká (nebo senátorská)** - člen parlamentu chráněn proti stíhání v důsledku proslovů a vyjádřených názorů v rámci funkce (co ale když se nevyjadřuje k věci na FB?); rozsah poslanecké imunity je řízen Ústavou; poslanecká imunita v ČR zaniká vypršením poslaneckého mandátu (v případě trestního řízení ale může být odebrána)
- **Imunita hlavy státu** – obecná, výjimka - zločiny proti lidskosti, válečné zločiny, genocida a zločiny proti míru
- **Diplomatická imunita** - ochrana diplomatů cizího státu (včetně jejich rodinných příslušníků) před trestním stíháním (zřízena Vídeňskou úmluvou z 1961; zrušena prokázáním špionážní činnosti)

Výjimečná relativní:

- **Členové záchranných sporů** - projevy jejich práce (policista pronásleduje v autě zločince a překračuje povolenou rychlost)
- **Soudci Ústavního soudu** – mohou v naléhavých případech porušovat právo ve smyslu páchání přestupků

4) ČASOVÁ

Čas je velmi významnou skutečností pro celé právo

- **Platnost a účinnost normy (právního předpisu)**
- **Doba, po kterou právní norma existuje**
- **Problematika retroaktivity (pravá X nepravá)**
- **Počítání lhůt (kdy mám zaplatit)**

- **Schválení normy, platnost normy, účinnost normy, derogace**

- **Úzce souvisí s legislativním procesem**
- **Kdy je norma platná? Kdy je norma účinná?**

4) ČASOVÁ

- Právní norma působí do budoucna, retroaktivita je umožněna jen výjimečně
- Co je retroaktivita?

4) ČASOVÁ

- **Retroaktivita pravá**
 - na skutečnost v minulosti se použije pozdější předpis
 - proč je toto tvrzení špatně?
 - platí to tak i v trestním právu?

- **Retroaktivita nepravá**
 - ?

4) ČASOVÁ

- **Retroaktivita nepravá**
 - Nejde o zpětnou účinnost v pravém slova smyslu; souvisí s ochranou již nabytých subjektivních práv
 - právní vztahy vzniklé před účinností nového právního předpisu se řídí původní právní úpravou, jejich změny, práva a povinnosti se však již posuzují podle úpravy nové
 - nová právní úprava tak působí pouze do budoucnosti
 - *Zvýší-li se minimální mzda nad úroveň, než bylo dříve sjednáno, musí zaměstnavatel dorovnat na úroveň minimální mzdy.*

4) ČASOVÁ

- **Legisvakanční lhůta**

- Čas mezi datem rozeslání právní normy (resp. zákona) a datem nabytí účinnosti právní normy
- často bývá explicitně stanovena (viz NOZ)
- Jen v krizových situacích může splývat
- Jedná se o dobu, ve které by se měli všichni seznámit s platností právní normy před tím, než bude účinná
- Norma nemůže být účinná dříve než je platná (jednalo by se o retroaktivitu)

PŮSOBNOST PRÁVNÍCH NOREM

Zánik:

- **Vnitřní důvody**
 - Uplynutí doby, na kterou byla právní norma vydána (na základě času, skutečnosti)
- **Vnější důvody**
 - Výslovná derogace (**generální** – zrušení všech právních norem, které odporují, **taxativní** – konečný výčet, **generální s demonstrativním výčtem** – příkladný výčet)
 - Derogace mlčky (nová norma obsahuje odporuje minulé normě a fakticky ji nahrazuje)

PŮSOBNOST PRÁVNÍCH NOREM

Derogační pravidla:

- *Lex posterior derogat priori*
- *Lex posterior specialis derogat legi priori generali*
- *Lex generalis non derogat legi priori speciali*
- *Lex superior derogat inferiori*

EFEKTIVNOST PRÁVNÍCH NOREM

- **Je účinná norma efektivní?**
- **Účelná, prospěšná, ekonomická?**
- Právní povědomí, kvalita právní normy (je to blbost? Reguluje situaci, která má být opravdu regulována? Reguluje ji vhodně?) – je to ale obtížné měřit
- Působí-li právní norma efektivně – vztah mezi dosaženým cílem a tím cílem, k jehož dosažení byla právní norma přijata (dosažený výsledek, dosažený cíl, vynaložené „náklady“)
- (cílově výsledkové pojetí, nákladově výsledkové pojetí, funkční pojetí)

A co na to stahování filmu / počítačové hry z internetu (torrenty?)

- **Obsolentnost právní normy** – norma není respektována (je ale stále součástí platného právního řádu)

PŮSOBENÍ PRÁVA VE SPOLEČNOSTI

PŮSOBENÍ PRÁVA VE SPOLEČNOSTI

- Právo = stabilizace společenských vztahů (vzpomeňte si na morálku...)
- Právo má (by mělo mít) řád – normuje chování lidí, snižuje míru entropie
- Právo by mělo být stabilním systémem
- Právo nejen musí stanovit co býti má, musí také vymáhat, aby bylo
- Sankce ale nejsou vše – působené sociálního prostředí
- **Potřebujeme právo?** (vzpomeňte na přirozené a pozitivní právo X sociologie, sociální konsenzus)

PŮSOBENÍ PRÁVA VE SPOLEČNOSTI

- Moc
 - = Schopnost vynutit na jiném svou (státní) vůli
 - Veřejná moc – stát
 - Soukromá moc – rodina, omezený okruh lidí
 - Duchovní moc – působení na vědomí
 - Politická moc – hrozba postavením, silou
 - Ekonomická moc – ekonomické vazby, vlastnictví

Veřejná moc souvisí s vymahatelností, tvorbou práva atd.

Právo působí pozitivně (k lepšímu) a negativně (k horšímu) ->
Jhering=boj o právo

Konflikt je dobrý, nesmí ale přesáhnout v malichernost při tvorbě práva

ÚČELY, POTŘEBY A ZÁJMY V PRÁVU

- Střet zájmů je hybným procesem práva
- Ústavní pravidla by ale měla zůstat proměnná jen v minimální míře
- Napětí mezi dynamickým obsahem práva a jeho neměnností v základních úrovních
- Účel:
 - Bezprostřední – bezprostřední přijetí normy
 - Perspektivní – souvisí s hodnotami v právu (dlouhodobé, méně konkrétní)
 - Právo by mělo vyjádřit obecný zájem (x přání individualit)

Právo má být účelné, nikoli účelové

Právo má být stabilní a vnitřně ideálně bezrozporné, důvěryhodné

SPONTÁNNOST PRÁVA?

- Tradiční hodnoty X možnost konkrétně se odchýlit (například v rámci smluvních ujednání, dispozitivních norem)
- Kontinentální právo – kodifikované, minimální spontánnost
- Common law – soudcovské právo je více spontánní
- **Vyšší spontánnost = nižší míra právní jistoty**
- Právní principy – spontánní, jelikož jsou poměrně obecné
- =čím obecnější je pravidlo, tím větší nejistotu může způsobit (na druhou stranu je možno korelovat např. ústavním právem)

KONTINUITA

- Diskontinuita = destabilizace (proto snaha vždy navázat na to minulé)
 - Formální – kontinuita v pramenech práva, nedochází k náhlé změně situace
 - Materiální – kontinuita hodnot v základech práva

Právo se má vyvíjet, ale kontinuálně

SYSTÉM PRÁVA (TROCHA OPAKOVÁNÍ?)

SYSTÉM PRÁVA

- Právo je systém (měl by být i logický, problémem je otevřená textura jazyka)
- **Na venek integritní, vevnitř rozporný (ale z důvodu odlišných zájmů a oblastí působení)**
- Jedná se o uspořádání právních norem do celku
- Předmět právní úpravy: společenské vztahy
- Metoda práva: soukromoprávní vs. Veřejnoprávní (a přístup k regulaci)
- Účel právní úpravy: hmotné a procesní právo

SYSTEM PRÁVA

1) Soukromé a veřejné právo

- Rozdíl v postavení, dispozitivní vs. kogentní normy, autonomie vůle vs. heterogenost (legalita, oficialita)

2) Předmět právní úpravy

- Tradiční oblasti (ústavní, správní, trestní, občanské) vs. deriváty (obchodní, rodinné, MPS, ICT)

3) Hmotné a procesní

- Bezprostřední naplnění účelu práva vs. Naplnění účelu práva zprostředkovaně
- Co je zakázáno, dovoleno, oprávnění vs. procesní postupy
- Obsah vs. proces

4) Vnitrostátní, mezinárodní, evropské právo

PŮSOBNOST PRÁVA – OPAKOVÁNÍ (VIZUALIZACE)

- https://prezi.com/pqvea8tz7bdj/pusobnost-prava/?utm_campaign=share&token=4783ef0d12e67b38089e260136cc74fc537aa530061835d8e327880f3c81b695&utm_medium=copy

DĚKUJI ZA POZORNOST!

OTÁZKY?